

คำอธิบายโดยสรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๑. ความหมายของคำว่า “สวนป่า” และ “ผู้ทำสวนป่า” (มาตรา ๓)

๑.๑ “สวนป่า” หมายความว่า ที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา ๕ เพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

จากบทนิยาม “สวนป่า” นี้ การที่จะเป็นสวนป่าตามกฎหมายฉบับนี้ จะต้องมีการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามมาตรา ๕ โดยมีเจตนาเพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีจำนวน ๕๘ ชนิด โดยต้องพิจารณาการขอขึ้นทะเบียนและการออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกอบด้วย เพื่อให้เป็นไปตามหลักวิชาการป่าไม่ว่าชนิดใดเหมาะสมในการทำสวนป่าในพื้นที่ใด

๑.๒ “ผู้ทำสวนป่า” หมายความว่า ผู้ได้รับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า และหมายความรวมถึงผู้ยื่นคำขอรับโอนทะเบียนสวนป่าด้วย

ดังนั้น การที่จะเป็น “ผู้ทำสวนป่า” ตามบทนิยามดังกล่าว มีบุคคลอยู่ ๒ ประเภท คือ ผู้ที่ได้รับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า โดยผู้ที่จะได้รับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าผู้นั้นจะต้องไปขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าและนายทะเบียนได้ออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าให้กับผู้ขอแล้วตามมาตรา ๖ และบุคคลอีกประเภทหนึ่ง คือ ผู้ที่ยื่นคำขอรับโอนทะเบียนสวนป่าตามมาตรา ๑๙ ซึ่งการรับโอนทะเบียนสวนป่านั้นสามารถกระทำได้ในกรณีผู้ทำสวนป่าตาย หรือโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินสวนป่าให้แก่บุคคลอื่น หรือผู้ทำสวนป่าซึ่งมีสิทธิตามสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อในที่ดินสวนป่าถูกบอกเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ

๒. การขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

๒.๑ ที่ดินที่จะขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้ต้องเป็นที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือที่ดินที่มีหนังสือของทางราชการรับรองว่าอยู่ในระยะเวลาที่อาจขอรับโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ เนื่องจากได้มีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินหรือเพื่อเกษตรกรรม หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพไว้แล้ว หรือที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่มีหลักฐานการอนุญาต การเช่า เช่าซื้อ การโอน หรือการตกทอดทางมรดก หรือที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้บุคคลเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยหรือปลูกป่าหรือไม่ย่นต้นในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือไม่ย่นต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม หรือที่ดินที่มีใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ให้ทำสวนป่า หรือที่ดินที่ได้ดำเนินการเพื่อการปลูกป่าอยู่แล้ว โดยส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ (มาตรา ๔)

๒.๒ ชนิดไม้ที่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าได้ มีทั้งหมด ๕๘ ชนิด ตามบัญชีต้นไม้ท้ายพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสวนป่า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

๒.๓ การขึ้นทะเบียนที่ดินสวนป่า ผู้มีสิทธิต้องยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตามกฎหมายกระทรวงการขึ้นทะเบียนและการออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยนายทะเบียนจะพิจารณาและแจ้งการสั่งรับหรือไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอตามมาตรา ๕ หรือได้รับรายงานผลการตรวจสอบตามมาตรา ๗ แล้วแต่กรณี ในกรณีสั่งไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า ผู้ยื่นคำขอมิสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งดังกล่าว

๒.๔ การขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่านั้น นายทะเบียนจะรับรองให้โดยไม่มีอายุการรับรอง ผู้ทำสวนป่าจึงมีสิทธิทำสวนป่าได้ตลอดไป แต่ถ้าผู้ทำสวนป่าตาย หรือผู้ทำสวนป่าโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินที่ทำสวนป่า หรือที่ดินตามสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินที่ทำสวนป่า ต่อมามีการเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ เช่นนี้ ทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ทำสวนป่า หรือผู้รับโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง หรือผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง ในกรณีเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ ถ้าประสงค์จะทำสวนป่าต่อจากผู้ทำสวนป่าคนเดิม ต้องแจ้งขอรับโอนต่อนายทะเบียนภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่กรณีที่เกิดเหตุดังกล่าว

๓. สิทธิของผู้ทำสวนป่า

ผู้ทำสวนป่ามีสิทธิตามมาตรา ๙/๑ มาตรา ๙/๒ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๐/๑ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๔/๑ โดยสรุปดังนี้

๓.๑ การตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ไม่ต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ โดยก่อนการตัดหรือโค่นไม้ ให้ผู้ทำสวนป่ามาแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกหนังสือรับรองการแจ้งให้แก่ผู้ทำสวนป่าภายในวันที่มาแจ้งนั้น ยกเว้นกรณีมีเหตุจำเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะออกหนังสือรับรองการแจ้งให้ภายในวันทำการถัดไป ผู้ทำสวนป่าจึงตัดหรือโค่นไม้ดังกล่าวได้ โดยที่พระราชบัญญัตินี้มีการนำระบบการแจ้งซึ่งเป็นหนึ่งในระบบการอนุญาตที่ผ่อนปรนที่สุดมาบัญญัติไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ทำสวนป่า

๓.๒ การแปรรูปไม้ให้สิทธิแก่ผู้ทำสวนป่าแปรรูปไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าของตนเอง โดยไม่ต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือต้องขออนุญาตก่อน เพราะเป็นสิทธิโดยผลของกฎหมาย แต่กรณีผู้ทำสวนป่าไปซื้อไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าของคนอื่น เช่นนี้ผู้ทำสวนป่าถือว่าเป็นผู้รับโอนไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า การแปรรูปไม้ที่รับโอนมาจะต้องขออนุญาตแปรรูปไม้ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ตามมาตรา ๒๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัตินี้

๓.๓ การค้าไม้ ผู้ทำสวนป่าสามารถทำการค้าไม้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาต ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๓.๔ การมีไม้ไว้ในครอบครองให้สิทธิผู้ทำสวนป่ามีไม่ว่าจะเป็นไม้แปรรูป ไม้ท่อน หรือไม้ที่อยู่ในรูปของสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใดที่ทำด้วยไม้ และไม่ว่าไม้นั้นจะเป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ หรือไม้ มีไว้ในครอบครองได้โดยไม่จำกัดจำนวนและไม่ต้องขออนุญาตมีไว้ในครอบครองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๓.๕ การนำไม้เคลื่อน ผู้ทำสวนป่าสามารถนำเคลื่อนที่ได้ แต่การนำเคลื่อนที่ไม้นั้นต้องมีรอยตรา ตี ตอก หรือประทับหรือแสดงการเป็นเจ้าของไม้ และต้องมีหนังสือรับรองการแจ้งและบัญชีแสดงรายการไม้กำกับไปด้วยตลอดเวลาที่นำเคลื่อนที่ โดยไม่ต้องขออนุญาตนำไม้หรือของป่าเคลื่อนที่จากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเมื่อนำไม้เข้าเขตด่านป่าไม้ไม่ต้องแจ้งเข้าเขตด่านป่าไม้ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๓.๖ มาตรา ๑๐/๑ ให้สิทธิแก่ผู้ทำสวนป่ามีสิทธิขออนุญาตใช้สถานที่ใดเพื่อทำการแปรรูปไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าได้ โดยให้ขออนุญาตต่อนายทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงใช้สถานที่ในการแปรรูปไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าได้

๓.๗ การเก็บหา ค่า มีไว้ในครอบครอง หรือนำเคลื่อนที่ซึ่งของป่าจากสวนป่า ไม่ต้องขออนุญาต และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา ๑๔/๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๓.๘ ผู้ทำสวนป่าไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติในบรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๔. การสิ้นผลของหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

๔.๑ ผู้ทำสวนป่าไม่ประสงค์จะทำสวนป่าต่อไป ตามมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๔.๒ ไม่มีผู้รับโอนทะเบียนสวนป่าตามมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๔.๓ ถูกเพิกถอนหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า ตามมาตรา ๒๒/๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๕. บทกำหนดโทษ มาตรา ๒๒/๑ - มาตรา ๒๗ เช่น

๕.๑ ผู้ทำสวนป่าไม่จัดทำบัญชีแสดงชนิดและจำนวนไม้ตามมาตรา ๖ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือกรณีจัดทำบัญชีแสดงชนิดและจำนวนไม้อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ตามมาตรา ๒๒/๓

๕.๒ กรณีใช้ตราตี ตอก หรือประทับหรือแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่ไม่ได้มาจากการทำสวนป่า ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา ๒๔

๕.๓ กรณีนำไม้ที่ไม่ได้มาจากการทำสวนป่าเข้าไปแปรรูปในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๐/๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๖. ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๒๘)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม